

DEJAVNOST TURISTIČNEGA DRUŠTVA REČICA OB SAVINJI NA PODROČJU OHRANJANJA KULTURNE DEDIŠČINE

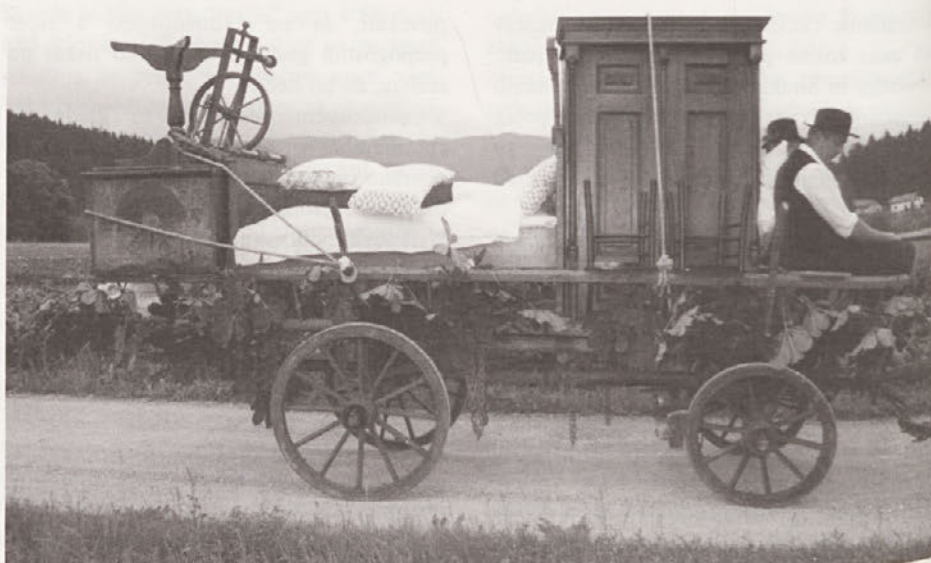
V našem društvu že od leta 1992 pripravljamo etnološke razstave in tako poskušamo ohraniti del naše kulturne dediščine. Ker se samo še najstarejši krajanji spominjajo šeg in navad, ki so jih prirejali vsako leto ob posebnih dnevih, jih poskušamo oteti pozabi na naših razstavah.

Razstave, ki so spominjale na dogodke iz življenja ljudi na našem področju Zgornje Savinjske doline, so bile: "Koline" – domači praznik, "Jedila in pogrinjki" – ob raznih praznikih in kmečkih opravilih, "Štira" – obrtniška dela na domu, "Žehta" – kako so prale naše stare mame, "Pozimi pa rožice ne cveto" – stara dejavnost izdelovanja rož iz krep papirja, "Bala" – statusni simbol neveste, "Igrače in igre moje mladosti" – kako in iz česa so jih izdelovali. Pri zbiranju gradiva za razstavo "bala" smo na kmečkih domovih našli dragocene kose pohištva, ki pa ga je bilo treba restavrirati. Tako smo lahko postavili balo bogate neveste, neveste z revnega grunta, balo bajtarske neveste in deklino balo. Vse so bile opremljene stanu primerno. Tudi vožnjo nevestine bale v novi dom smo prikazali po takratnih šegah in navadah. Balo bogate neveste smo pripeljali na okrašenem vozu z muzikantom, bale

revnejših nevest pa na ročnem vozu in v culi. Pri urejanju razstave nam je strokovno pomoč nudila in nas usmerjala dr. Marija Makarovič, ki je v spremnem besedilu napisala: "Razstava prikazuje vsebino bale, ki so jo med svetovnima vojnoma pripeljale neveste na ženinov dom. Vsebina bale se je razlikovala glede na družbeno in predvsem premoženjsko stanje neveste oziroma njenih staršev. Gruntarske hčere so imele praviloma precej bolj bogato balo kot one z manjših kmetij. Bajtarske in dekle so večinoma premogle le skromno balo ali pa je sploh niso imele.

Če primerjamo pomen dote in bale, je bila slednja namenjena predvsem hišnim, gospodinjstkim potrebam, dota pa gospodarskim potrebam kmetije. Razlika je bila tudi v tem, da so doto uradno zapisali na sodišču, bale pa praviloma ne.

Tako bala kot dota sta imeli statusni pomen. Zato so bogato balo gruntarskih nevest

Raziskava je pokazala, da so se otroci pred drugo svetovno vojno na obravnavanem področju igrali z igračami, ki so jih otroci izdelali sami. Pri zahtevnejši izdelavi so na pomoč priskočili starši ali vaški rokodelci. Uporabili so materiale, ki so jih našli doma ali v naravi: predivo, cunje, žaganje, drevesno skorjo, odpadli les, rastline in plodove. Tako so nastale punčke za deklice, loki in frače za fantiče, čolnčki iz borovega lubja in mlinčki iz lesa za igre na vodi, piščali iz vrbovega in rogovi iz jelševega lubja, letala iz papirja, ipd... Otroška igrača so bila polja in travniki, gozdovi in gospodarska poslopja. Priljubljene igre so bile "med dvema ognjema", "zemljo krast", "rinčke talat", "špana", "muza", "bela, bela lilija" "kamenčkanje" ipd.

Tako preprost, a tako bogat je bil otroški svet. Z razstavo "Igrače in igre moje mladosti" si ga lažje predstavljamo, podživljamo in zato še bolj cenimo."

Vse dosedanje razstave so vedno bile le občasne, ker žal nimamo primerne prostora, da bi postale stalne.

kakšen dan pred poroko ali po njej nadvse slovesno peljali na novi dom. Revnejše neveste so jo večinoma kar same prinesle. Po drugi svetovni vojni so se povečale možnosti zaposlitve kmečkega in nekmečkega prebivalstva. Zato se je dvignila tudi njegova kupna moč in z njo povezana poraba. Gmotne in na nek način

tudi statusne razlike med velikimi in malimi kmeti, nekdanjimi bajtarji in posli so se občutno zmanjšale. Zato so zamrle nekatere zunanje oblike izkazovanja statusne moči, med katere je sodil tudi slovesni prevoz bale."

Razstavo "Igrače in igre moje mladosti" smo pripravili v sodelovanju z Muzejem novejšje zgodovine v Celju.

Predpriprava na razstavo je bil vprašalnik o igrah in igranju staršev in starih staršev. Odgovarjali so otroci osnovne šole na Rečici. Igrače smo zbirali na terenu. Starih igrač smo dobili malo, pa še te le na ogled. Našli smo ljudi, ki še pomnijo, kdo in iz kakšnih materialov so jih izdelovali. Po opisu teh stricev in tet smo naredili rekonstrukcijo starih igrač; punčke in žoge iz cunj, miške iz robčkov, ovčke iz smrekovih storžev, konje, krave in vole pa iz okleščenih smrekovih vej, lesene vozičke in zibelke ter razna kotala. S pomočjo pripovedovalcev in izdelovalcev smo torej poskusili pozabi iztrgati zabavne, spretnostne in prepovedane igre. Del razstave je shranjen v Muzeju novejšje zgodovine v Celju. Na pomoč nam je z nasveti priskočila kustosinja diplomirana etnologinja Tanja Roženberg Šega, ki je napisala tudi uvodno poročilo k razstavi: "Razstava "Igrače in igre moje mladosti" posega v otroški svet. Igra je učenje in igrače otroku prijateljice. To velja za otroke na raznih koncih sveta in ravno tako za področje Zgornje Savinjske doline.

